

Відповідальність батьків щодо навчання дитини з особливими освітніми потребами

Згідно чинного законодавства, батьки (або особи, які їх замінюють) є відповідальними за освіту дитини. Так, у Сімейному кодексі України (ст. 150, п.2) зазначається, що батьки зобов'язані «піклуватися про здоров'я дитини, її фізичний, духовний та моральний розвиток» та «забезпечити здобуття дитиною повної загальної середньої освіти, готувати її до самостійного життя» (ст. 150, п.3).

У Законі України «Про освіту» вказано про відповідальність батьків за здобуття дітьми дошкільної освіти (ст. 11 п.3, ст. 55 пп.2, 4), а також про те, що батьки зобов'язані сприяти виконанню дитиною освітньої програми та досягненню дитиною передбачених нею результатів навчання, дбати про фізичне і психічне здоров'я дитини, створювати належні умови для розвитку їх природних задатків, нахилів та здібностей (ЗУ «Про дошкільну освіту» ст. 8, п.3; ст. 36 п.2). Закон України «Про дошкільну освіту», передбачає, що батьки несуть відповідальність перед суспільством і державою за здобуття дітьми дошкільної освіти (ст. 9 п.4), за розвиток, виховання і навчання дітей, а також збереження їх життя, здоров'я, людської гідності (ст.8 п.3). Закон також застерігає, що «відвідування дитиною закладу дошкільної освіти не звільняє сім'ю від обов'язку виховувати, розвивати і навчати її в родинному колі» (ст.8 п.2).

Закон України «Про загальну середню освіту» також говорить про відповідальність батьків – у здобуванні дитиною загальної середньої освіти згідно стандартів (ст.6 п.5, ст. 29 п.2).

Разом з декларацією обов'язків батьків щодо освіти й розвитку дітей у законодавстві вказується на гарантії держави щодо забезпечення права дитини на належне батьківське виховання, яке забезпечується системою державного контролю, що встановлена законом.

У разі виявлення фахівцями закладу дошкільної освіти або закладу загальної середньої освіти у дитини труднощів у засвоєнні Базового компоненту дошкільної освіти, або стандарту загальної середньої освіти, вони зобов'язані повідомити про це батьків, оскільки у разі навчання дитини у закладі освіти, його фахівці розділяють з батьками відповідальність за дотримуванні рівня якості освіти (ЗУ «Про дошкільну освіту», ст.8 п.4, ЗУ «Про загальну середню освіту», ст.33 п.1).

Для визначення статусу дитини, яка має труднощі у засвоєнні програми, як дитини з особливими освітніми потребами, а також для організації психолого-педагогічної та корекційно-розвиткової допомоги і побудови її подальшого освітнього маршруту в умовах інклюзивного навчання за Законом України «Про освіту» батьки повинні звернутися до Інклюзивного ресурсного центру для отримання комплексної оцінки розвитку дитини і визначення її статусу (ЗУ «Про освіту», ст.20, п.4, Положення про ІРЦ). Таким чином, законодавчо забезпечено захист права дитини з особливими освітніми потребами на освіту.

Проте не поодинокі випадки, коли батьки відмовляються проходити комплексну оцінку розвитку дитини в умовах Інклюзивного ресурсного центру. Потрібно зазначити, що Законом України «Про охорону дитинства» підкреслено право дитини на достатній життєвий рівень (ст. 8), і батьки несуть

відповідальність за створення умов, необхідних для всебічного розвитку дитини, відповідно до законів України. Якщо батьки ухиляються від виконання своїх обов'язків щодо забезпечення дитини дошкільною та загальною середньою освітою, і їх перешкоджання вивченню причин відставання і відмова звертатися за комплексною оцінкою розвитку дитини в ІРЦ, що призводить до того, що дитина не може отримати повноцінну освіту) це надає дитині статус «дитини, яка перебуває у складних життєвих обставинах» (ст. 1 абз. 9). І цей статус тягне за собою проведення низки заходів (соціальне інспектування, соціальна профілактика, згідно Закону України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», ст.1, а також Закону України «Про охорону дитинства», ст.4 – про встановлення відповідальності юридичних і фізичних осіб (посадових осіб і громадян) за порушення прав і законних інтересів дитини, заподіяння їй шкоди.)

Згідно із ст. 35 ЗУ «Про охорону дитинства», особи, винні у порушенні вимог законодавства про охорону дитинства, несуть цивільно-правову, адміністративну або кримінальну відповідальність відповідно до законів України.

Таким чином, *відмова батьків дитини, яка, за оцінкою фахівців ЗДО, відстає у розвитку, не виконує вимоги Базового компоненту дошкільної освіти і потребує психолого-педагогічної та корекційно-розвивальної допомоги, звернутися в ІРЦ за комплексною оцінкою розвитку дитини, вони створюють для дитини складні життєві обставини. Їх бездіяльність порушує права дитини на освіту, достатній життєвий рівень, а також призводить до того, що заклад освіти може звернутися до служби у справах дітей за допомогою у захисті прав дитини.*

Згідно із Законом України «Про освіту», батьки дитини з особливими освітніми потребами є учасниками освітнього процесу.

Якщо педагогічні працівники змушені проводити засідання без батьків дитини з особливими освітніми потребами, необхідно письмово фіксувати, яких заходів було вжито для забезпечення їхньої присутності. Зокрема, рекомендується вести перелік телефонних дзвінків; записувати час дзвінка, хто телефонував та з яким результатом; варто зберігати копії всіх листів і повідомлень, направлених батькам з приводу розроблення Індивідуальної програми розвитку зі стислим описом відповідей. Якщо не вдається зв'язатися з батьками, або вони не відповідають на надіслані додому листи й повідомлення, ретельно занотуйте дані про візити додому із зазначенням дати, часу, відповідальної особи та підсумків будь-яких розмов стосовно майбутнього засідання.

У випадку відмови батьків брати участь у освітньому процесі дитини з особливими освітніми потребами адміністрація може (і повинна, **згідно із Законодавством**) повідомити соціальні служби про ухиляння батьків від своїх обов'язків.

За матеріалами статті «Відповідальність батьків щодо навчання дитини з особливими освітніми потребами», Компанець Н.М., кандидата психологічних наук, старшого науковця співробітника відділу інклюзивного навчання Інституту спеціальної педагогіки та психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України